

Sygn. akt VU 48/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 kwietnia 2015 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Wydział V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący SSR del. Urszula Sipińska-Sęk

Protokolant st. sekr. sądowy Zofia Aleksandrowicz

po rozpoznaniu w dniu 16 kwietnia 2015 roku w Piotrkowie Trybunalskim

na rozprawie

sprawy z wniosku Z. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o prawo do emerytury

na skutek odwołania Z. D.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

z dnia 27 listopada 2014 r. sygn. (...)

zmienia zaskarżoną decyzję i przyznaje wnioskodawcy Z. D. prawo do emerytury z dniem 1 września 2014 roku.

Sygn. akt VU 48/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 27 listopada 2014 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. odmówił wnioskodawcy Z. D. prawa do emerytury z uwagi na brak wymaganego stażu pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy nie uwzględnił do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia od 11 grudnia 1978 roku do 15 stycznia 1982 roku w Spółdzielni Kółek Rolniczych jako okresu pracy w warunkach szczególnych, ponieważ brak jest jakichkolwiek dokumentów potwierdzających pracę w szczególnych warunkach.

Od powyższej decyzji wnioskodawca odwołał się w dniu 18 grudnia 2014 roku wnosząc o zaliczenie do pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia w Spółdzielni Kółek Rolniczych od 11 grudnia 1978 roku do 15 stycznia 1982 roku na stanowisku operatora koparki.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. wniósł o oddalenie odwołania powielając argumentację zawartą w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawca Z. D., urodzony w dniu (...), złożył w dniu 9 maja 2014 roku pierwszy wniosek o emeryturę. Wnioskodawca nie był członkiem Otwartego Funduszu Emerytalnego. Organ rentowy decyzją z dnia 16 maja 2014

roku odmówił wnioskodawcy przyznania prawa do emerytury z uwagi na brak wymaganego stażu pracy w warunkach szczególnych oraz brak udowodnienia 25 letniego stażu pracy na dzień 1 stycznia 1999 roku.

(dowód: wniosek k. 1-3 akt emerytalnych, decyzja z dnia 16 maja 2014 roku k. 12 akt ZUS)

W dniu 24 września 2014 roku wnioskodawca złożył kolejny wniosek o przyznanie emerytury.

(dowód: wniosek o emeryturę k. 1-3 akt ZUS plik II)

Na dzień 1 stycznia 1999 roku skarżący udowodnił staż pracy wynoszący 25 lat,

w tym 14 lat, 9 miesięcy i 16 dni pracy w warunkach szczególnych obejmujące okresy zatrudnienia: od 15 grudnia 1972 roku do 11 listopada 1975 roku, od 29 września 1977 roku do 9 grudnia 1978 roku, od 1 września 1982 roku do 31 sierpnia 1993 roku (w tym okresy urlopu bezpłatnego, zwolnień lekarskich), od 22 maja 1995 roku do 31 grudnia 1995 roku (w tym zwolnienie lekarskie), 27 maja 1996 roku do 14 grudnia 1996 roku (w tym urlopy bezpłatne i zwolnienie lekarskie) w Przedsiębiorstwie (...) w O. na stanowisku maszynista ciężkich maszyn budowlanych.

(dowód: decyzja z dnia 27 listopada 2014 roku k. 36 akt ZUS, odpowiedź na odwołanie k. 10-11)

Organ rentowy pomniejszył wnioskodawcy staż pracy w szczególnych warunkach o okresy zasiłkowe w łącznym wymiarze 1 roku i 6 dni przypadające w okresie:

- od 1 sierpnia 1992 roku do 23 kwietnia 1993 roku (8 miesięcy i 23 dni) i od 26 maja 1993 roku do 24 sierpnia 1993 roku (3 miesiące) ,

- w okresie od 22 maja 1995 roku do 31 grudnia 1995 roku wnioskodawca przebywał na zwolnieniu lekarskim od 21 grudnia 1995 roku do 31 grudnia 1995 roku (11 dni),

- w okresie 27 maja 1996 roku do 14 grudnia 1996 roku wnioskodawca przebywał na zwolnieniu lekarskim od 13 grudnia 1996 roku do 14 grudnia 1996 roku (2 dni).

(dowód: pismo organu rentowego k. 16)

Z. D. był zatrudniony w okresie od dnia 3 listopada 1977 roku do dnia 31 stycznia 1980 roku w Spółdzielni Kółek Rolniczych w B. z siedzibą w Ż. na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku traktorzysty.

Spółdzielnia Kółek Rolniczych świadczyła usługi na rzecz rolnictwa z zakresu orania, wykonywania siewów, koszenie, wykonywanie młocki, oraz wykonywaniem usług budowlanych i transportowych na rzecz innych podmiotów w tym m.in. zajmowała się przewożeniem materiałów sypkich.

Wnioskodawca w całym okresie zatrudnienia pracował jako operator koparki „(...) Przy użyciu koparki wykonywał prace ładunkowe (ładował materiały sypkie typu wapno, cement, nawozy) oraz prace ziemne tj. kopanie rowów.

Wnioskodawca pracował tak stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Od 1973 roku wnioskodawca posiada uprawnienia do obsługi ciężkich maszyn budowlanych i drogowych.

(dowód: świadectwo pracy z dnia 1 lutego 1980 roku k. 4-5 akt, zeznania świadka C. K. protokół rozprawy z dnia 16 kwietnia 2015 roku nagranie od minuty 4.05 do minuty 7.35, zeznania wnioskodawcy protokół rozprawy z dnia 16 kwietnia 2015 roku nagranie od minuty 8.45 do minuty 11.50)

Sąd Okręgowy dokonał oceny dowodów i zważył co następuje:

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

Stosownie do art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009r. Nr 153, poz. 1227) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (tj. w dniu 1 stycznia 1999 r.) osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat – dla kobiet i 65 lat – dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa (ust. 2).

W świetle powyższych regulacji żądanie wnioskodawcy należało zatem rozpoznać w aspekcie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8 poz. 43 z późn. zm.), zwanego dalej rozporządzeniem.

Z treści § 4 tego rozporządzenia wynika, iż pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w Wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

1. osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
2. ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Ten „wymagany okres zatrudnienia” to okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia (§ 3 rozporządzenia), natomiast pracą w warunkach szczególnych jest praca świadczona stale i w pełnym wymiarze na stanowiskach wskazanych w załączniku do tegoż aktu (§ 1 i § 2 rozporządzenia).

W przedmiotowej sprawie kwestią sporną między stronami było to, czy wnioskodawca posiada wymagany 15-letni okres zatrudnienia w szczególnych warunkach. Spełnienie pozostałych przesłanek nie było przedmiotem sporu, a jednocześnie nie budzi żadnych wątpliwości – wnioskodawca ma wymagany okres zatrudnienia, to jest 25 lat, ukończył 60 lat i nie był członkiem OFE.

Za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia.

Prawidłowe rozumienie pojęcia pracy w szczególnych warunkach nie jest możliwe bez wnikliwej analizy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Z zestawienia § 1 i 2 tegoż rozporządzenia wynika, że pracą w szczególnych warunkach jest praca świadczona stale i w pełnym wymiarze na stanowiskach wskazanych w załączniku do tego aktu. Warunek wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy jest spełniony tylko wówczas, gdy pracownik w ramach obowiązującego go pełnego wymiaru czasu pracy na określonym stanowisku pracy nie wykonuje czynności pracowniczych nie związanych z tym stanowiskiem pracy, ale stale, tj. ciągle wykonuje prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 listopada 2000 roku, II UKN 39/00, OSNAP 2002/11/272).

Odnosnie oceny dowodów zgromadzonych w postępowaniu zważyć należy, iż okresy pracy w warunkach szczególnych, stosownie do § 2 ust. 2 rozporządzenia, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia lub w świadectwie pracy.

Należy jednak wskazać, że z cytowanego wyżej § 2 rozporządzenia nie wynika, aby stwierdzenie zakładu pracy w przedmiocie wykonywania przez pracownika pracy w warunkach szczególnych miało charakter wiążący i nie podlegało kontroli organów przyznających świadczenia uzależnione od wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Brak zatem takiego świadectwa lub jego zakwestionowanie przez organ rentowy, nie wyklucza dokonania ustalenia zatrudnienia w warunkach szczególnych innymi środkami dowodowymi w toku postępowania sądowego.

Podnoszona zatem przez organ rentowy okoliczność nie dysponowania przez skarżącego świadectwem pracy w szczególnych warunkach, nie przesądza jeszcze, że wnioskodawca takiej pracy nie wykonywał.

Stanowisko takie wielokrotnie zajmował również Sąd Najwyższy, który między innymi w wyroku z dnia 2 lutego 1996 roku, II URN 3/95, OSNAP 1996/16/239 stwierdził, że w postępowaniu przed sądami pracy i ubezpieczeń społecznych okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokości mogą być udowodniane wszelkimi środkami dowodowymi, przewidzianymi w kodeksie postępowania cywilnego. Ograniczenia dowodowe zawarte w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (Dz. U. Nr 10, poz. 49 ze zm.) dotyczą wyłącznie postępowania przed tymi organami.

Sam fakt zatrudnienia wnioskodawcy w Spółdzielni Kółek Rolniczych w B. był niesporny między stronami w świetle dokumentów znajdujących się w jego aktach ubezpieczeniowych. Sporny pozostawał jedynie charakter pracy wykonywanej przez wnioskodawcę u tego pracodawcy.

Dokonując ustaleń w zakresie rodzaju prac wykonywanych przez wnioskodawcę w Spółdzielni Kółek Rolniczych w B. w okresie od 11 grudnia 1978 roku do 15 stycznia 1982 roku Sąd oparł się na spójnych i wiarygodnych zeznaniach świadka C. K., a także zeznaniach wnioskodawcy.

Należy podkreślić, że świadek pracował w spornym okresie jako starszy mechanik, a następnie jako kierownik bazy i do jego obowiązków należało wysyłanie traktorzystów oraz operatorów koparek do pracy, a zatem dysponuje bezpośrednią i szczegółową wiedzą co do codziennych obowiązków wnioskodawcy. Z zeznań świadka wynika, że wnioskodawca pracował jako operator koparki marki „(...) Jako operator koparki, która była umieszczona na podwoziu ciągnika wnioskodawca wykonywał różne prace ziemne (wykopy) a także prace załadunkowe materiałów sypkich takich jak wapno, cement, nawóz.

Pracą w szczególnych warunkach zgodnie z wykazem A dział V (w budownictwie) pkt. 3, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku jest praca maszynistów ciężkich maszyn budowlanych oraz drogowych, a taką pracę wnioskodawca wykonywał jako operator koparki umieszczonej na podwoziu ciągnika. Koparka na podwoziu ciągnika mieści się w definicji ciężkiej maszyny budowlanej lub drogowej. Koparką tą wnioskodawca wykonywał prace drogowe (wykopy) na rzecz firm budowlanych.

Biorąc zatem pod uwagę, że wnioskodawca wykazał, iż w okresie od 11 grudnia 1978 roku do 15 stycznia 1982 roku wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy tylko i wyłącznie prace zaliczone przez ustawodawcę do prac w szczególnych warunkach, a mianowicie prace maszynisty ciężkich maszyn budowlanych lub drogowych, Sąd zaliczył mu cały w/w okres do szczególnego stażu pracy.

Organ rentowy nie przedstawił w toku postępowania jakiegokolwiek dowodu podważającego dowody zgłoszone przez skarżącego .

Reasumując wnioskodawca w toku niniejszego postępowania udowodnił, że

w szczególnych warunkach pracował w okresie od 11 grudnia 1978 roku do 15 stycznia 1982 roku co łącznie z okresem uznanym przez ZUS przekracza 15 lat.

Dodatkowo należy podnieść, że organ rentowy niezasadnie odliczył wnioskodawcy z okresu pracy w szczególnych warunkach przypadające w trakcie wykonywania tej pracy po 14 listopada 1991r. okresy niewykonywania pracy, za które wnioskodawca otrzymał wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego **w wymiarze łącznym 1 roku i 6 dni**.

Podstawą prawną przyznania wnioskodawcy prawa do emerytury jest bowiem art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którym ubezpieczonemu przysługuje prawo do emerytury pod warunkiem spełnienia przesłanek do jej nabycia, za wyjątkiem wieku emerytalnego, w dniu 1 stycznia 1999r. Oznacza to, że do obliczenia stażu pracy w warunkach szczególnych stosuje się przepisy obowiązujące w dacie 1 stycznia 1999r., co wprost wynika z treści art. 184 ustęp 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W myśl bowiem tego przepisu ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948r. przysługuje emerytura, jeżeli **w dniu 1 stycznia 1999r.** osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze **wymaganym w przepisach dotychczasowych** do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat dla mężczyzn. O tym jakie okresy pracy zalicza się do pracy w szczególnych warunkach stanowi art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Brzmienie tego przepisu zmieniło się w dniu 1 lipca 2004r. Wówczas do art. 32 ustawy został dodany ustęp 1a, zgodnie z którym przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się:

- okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa,
- okresów, w których na mocy szczególnych przepisów pracownik został zwolniony ze świadczenia pracy, z wyjątkiem okresu urlopu wypoczynkowego.

Zmiana brzmienia art. 32 ustawy z dnia 1 lipca 2004r. nie dotyczy jednak sposobu obliczania stażu pracy osób ubiegających się o emeryturę na podstawie art. 184 ustawy.

W stosunku bowiem do tych osób staż pracy w szczególnych warunkach ustala się na dzień 1 stycznia 1999r według przepisów dotychczasowych., a zatem w ich brzmieniu w dniu 1 stycznia 1999r. W tej dacie art. 32 ustawy nie zawierał zapisu o nie uwzględnianiu do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Z tych względów okresy niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego przypadające w trakcie wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub charakterze podlegają zaliczeniu do stażu pracy w warunkach szczególnych ubezpieczonym ubiegającym się o emeryturę na podstawie art. 184 ustawy także, gdy przypadają one po dniu 14 listopada 1991r.

Wzajemny stosunek art. 184 i 32 ust 1 a ustawy o emeryturach i rentach z FUS był wielokrotnie badany przez Sąd Najwyższy, który orzekł że wykazanie w dniu 1 stycznia 1999r. okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach określonego w art. 184 ustawy wyklucza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a ustawy. Sąd Najwyższy uznał, że sytuacja osób wymienionych w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS opisywana w doktrynie jako ekspektatywa prawa podmiotowego, polega właśnie na spełnieniu się tylko części stanu faktycznego koniecznego do nabycia prawa, które poprzedza i zabezpiecza przyszłe prawo podmiotowe. Uwzględniając, że ochrona ekspektatywy może wynikać z jej istoty, lecz także zyskiwać wzmocnienie w prawie, Sąd Najwyższy stwierdził, że funkcję takiego wzmocnienia spełnił art. 184 ustawy wobec pozostających w toku stosunków nabywania prawa do emerytury z tytułu wykonywania zatrudnienia w warunkach szczególnych przed 1 stycznia 1999r. W przepisie tym ustawodawca utrwalił sytuację osób, które w dniu wejścia w życie ustawy wypełniły warunki stażu szczególnego i ogólnego i zadeklarował ich przyszłe prawo do emerytury w wieku wcześniejszym; przez wydanie tego przepisu nastąpił stan związania, tj. zobowiązania się przez Państwo do

powstrzymania się od jakiegokolwiek ingerencji w istniejące prawo tymczasowe. Wobec tego przewidziana w ustawie ekspektatywa prawa do emerytury nie mogła wygasnąć na skutek nowej regulacji ustalania stażu zatrudnienia. Gwarancji przyszłego prawa do emerytury złożonej wobec osób, o których mowa w art. 184 ustawy, ustawodawca nie mógł już naruszyć przez ustalenie innego sposobu wyliczenia ich stażu ubezpieczenia. Stąd ocena, że wykazanie w dniu 1 stycznia 1999 r. określonego w art. 184 ustawy okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego, według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 obowiązujących po dniu 1 lipca 2004 r. Pogląd ten – zdaniem Sądu Najwyższego - wzmacnia treść art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej, odsyłająca w zakresie warunków emerytalnych do przepisów dotychczasowych (obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1999 r.) (tak por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2010r., II UK 313/09, OSNP 2011, nr 19-20 poz. 260, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011r. , I UK 12/11, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2012r. , I UK 367/11).

Reasumując należy stwierdzić, że wnioskodawca spełnił wszystkie wymagane przepisami warunki do uzyskania prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym, to jest: ukończył 60 lat, jego łączny okres zatrudnienia składkowy i nieskładkowy wyniósł 25 lat, wykazał ponad 15-letni staż pracy w szczególnych warunkach, nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego. Wobec powyższego należy stwierdzić, że wydana przez organ rentowy decyzja jest błędna, a żądanie wnioskodawcy zasługuje na uwzględnienie. Sąd przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury z dniem 1 września 2014 roku tj. z pierwszym dniem miesiąca, w którym zgłosił wniosek o emeryturę.

Z tych też względów, Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.